

Csabai László

Segítség

Dr. Novák belép a nyárligeti börtönbe, és az ügyeletesnél előveszi igazoló iratait. Hívták ide, tehát nem lehet gond a beengedéssel, de azért eltart némi ideig az ellenőrzés. Az elmeorvos eközben a személyzeti körlet folyosóján díszelgő faliújságot nézi. Középen Vitéz lófő dálnoki Miklós Béla fényképe. Alatta az ideiglenes kormányfő levele-nyilatkozata, melyben minden rendvédelmi dolgozót lelkiismeretes munkára kér a demokratikus haza védelmében. Egyszersmind biztosítja őket, hogy azoknak, akik nem politizáltak a háború előtt, nem kínvallattak ellenzéki politikusokat, s főleg nem támogatták Szálasi nemzetáruló uralmát, nem kell félniük az igazoló eljárástól. A nyilatkozaton a kormányfő aláírása mellett látható még a parasztpárti Erdei Ferenc [belügyminiszter], a szocdemes Valentiny Ágoston [igazságügy-miniszter], valamint a kommunista Rákosi Mátyás [pártvezér-helytartójelölt] szignója is. Sok a hirdetés a faliújságon. Házilag készített cipőpaszta. Csíráatlanított burgonya. Magon nevelt kopasztott tyúk párjával. Akácméz. Virágméz. Papíráruk. Edényáruk. Kiadó albérleti szoba házaspárnak is. És van még egy méretes plakát, melynek másolatai szerte a városban megtalálhatók. Nyilvános kivégzést hirdet. Mely szeptember 10-én fog megtörténni. A népbíróság jogerős döntésének megfelelően akasztással. Az elítélt: Korrber Vilmos.

A harmadik emeleti cellafolyosón a legerősebb a vizeletszag. A nyárligeti fogházban a falra szokott hugyozni sok rab, elterjedt ugyanis, hogy a vizelet kioldja a téglák közül a maltert. Nem tudni, így van-e, mindenesetre a börtön szilárdan áll, és kész kiszolgálni az új rendszert. Mint ahogy minden korábbi rendszert kiszolgált.

Korrber magánzárkája nem félelmetes. Katonai vaságy tiszta, világoskék takaróval. Fölötte tükör és Szelezcky Zita mozifényképe. A sarokban mosdókagyló, vele szemben angol WC. [Ez még a nyárligeti tehetősök villájában is ritkaság.] Bár az eget épp felhők takarják, van annyi ereje a napfénynek, hogy a rácsos ablak párkányára állított virág nélküli muskátli leveleinek fodros mintáját árnyék formájában a cella padlójára rajzolja.

A doktor és a cella lakója köszönnek egymásnak, aztán az utóbbi idegesen int, hogy a türelmét kéri. Őlében gyűrődészka levélpapírral. Gyorsan átfutja az írást, lehúzza egy szót, fölé írja a javítottat, s csak aztán néz föl.

– Mi a baj, doktor úr? – kérdi Korrber némi gúnnyal a hangjában. – Úgy látom, nem szívesen van itt.

– Ennek semmi jelentősége. Orvos vagyok. Oda megyek, ahol szükség van rám – feleli Novák, és leül az ágyra, lehetőleg minél messzebb a másiktól. – Némileg azért csodálkozom, hogy engem hívott. Ilyen esetekben inkább papot szoktak kérni a...

– Ide pap be nem teszi a lábát! – dörren fel Korrber.

– Értem. Szóval nem vallásos.

– Dehogynem! Viszont minden pap alávaló gazfickó. Csak az érdeklí őket, aki tejel nekik. Annak hízelegnek. Ennyi a tudományuk. Fogadok, a kommunistákkal is ki fognak egyezni!

Dr. Novák jónéhány papot, lelkészt és rabbit ismer, és úgy találta, éppoly sokfélék ők, mint a tanárok, pincérek vagy fináncok, de most nem nyilvánítja ki véleményét, mert vitatkozást szülne, ami lehetetlenné tenné bármiféle együttműködést.

– Lehet, hogy igaza van.

– Igazam hát! – zárja le Korrber, mint ahogy egy hivatalnok rendreutasít egy okvetetlenkedő kuncsaftot. Van az elítélt lényében valami őseredetien hivatalnokos.

A '44 tavaszi deportálásokat elvileg a csendőrkerület és a nyárligeti rendőrség parancsnokának meg a város polgármesterének kellett volna levezényelnie, de van úgy, hogy a státusz és a megbízólevél kevés. Soha nem sikerült volna az arra kijelölteket időben Auschwitzba szállítani, ha nem Korrber Vilmos a nyárligeti MÁV-állomásfőnök. Azzal tűnt föl, hogy az első bevagonirozáskor rögtön kiállította azokat, akik sírni, szitkozódni, ellenkezni mertek. Ezeket a gyulaházi MÁV-raktárba vitette. Így ők megmenekültek a gázkamráktól. Igaz, csupán azért, mert Korrber a csendőrségnél kijárta, hogy már másnap géppuskázzák le őket. Az állomásfőnök a vidékről beteretlések meg a Nyírfa tér környékén kijelölt ideiglenes gettó feltöltések-ürítések legfőbb tanácsadója, majd levezénylője lett. Bizonyosan kitüntetést kapott volna Szálasitól, de a nyilas pártvezér hatalomra kerülésével szinte egy időben, '44 októberének végén, Nyárligetet elfoglalták a szovjetek. És rögtön vérszemet kaptak az addig bujkáló nyárligeti kommunisták. Betörték Korrber villájába, a férfit kirángatták a búvóhelynek szánt boroshordóból, leöltöztették meztelenre, és szegeket kezdtek a testébe nyomni. Ebbéli ténykedésükben egy szovjet járőrszakasz szakította őket félbe. Az oroszok bólogattak a helyiek akciójára, amikor azok elmondták, elmutogatták, miket művelt az állomásfőnök, viszont nekik az volt a feladatuk, hogy összeszedjenek még kilenc magyart egy Szibériába induló kényszermunkástranszportra. Mivel a nyárligeti kommunisták épp kilencen voltak, nem kerülhették el a málenkij robotot. De Korrber sem a felelősségre vonást. A szovjetek átadták a Debrecenben megalakult ideiglenes kormánynak. Az a nagy organizátort népbíróóság elé állította. Az ügyész, aki korábban azzal szerzett magának kétes hírnevet, hogy sorra elgáncsolta a Horthy-rendszer legális ellenzéki pártjainak beadványait, most, az új idők szelét megérezve, halált kért a vádlottra.

– Miért hívatott hát? – tér rá a lényegre a pszichiáter.

Az elítélt dőf egyet a homlokával, mint ahogy a bölény reagál, ha egy semmi kis légy az orrára mászik. Aztán megmerevedik az arca. Majd két ráncszurdok kezd húzódni lefelé, az orrcimpáitól kiindulva.

– Nem tudok aludni. Egy órát sem. Meg fogok zavarodni! Még mielőtt nyakamba kerül a kötél.

Az orvos meghökken. De elgondolkodik, vajon mire számított, s rájön, semmi konkrét elképzelése nem volt a leendő páciensről.

– Nem arra játszom, hogy beszámíthatatlannak minősítsenek. A bakót nem kerülhetem el, ezzel tisztában vagyok. Viszont a hátrélvő időmet nem akarom élőhalottként eltölteni.

– Nézze, írhatok föl nyugtatót, altatót.

– Segítenek?

– Egyéne válogatja.

– És maga mossa kezeit. Tipikus felcserválasz. Magának persze az én esetem egy a sok közül. Lerázza magáról. És arra fogja... Na, mire fogja? A melegre? Hát persze, hogy a melegre!

Az orvos újra meghökken, mert bár semmi konkrétumra nem számított, erre végképp nem.

– A melegre? Hogy a meleg miatt ne tudna aludni?

– Nem amiatt nem tudok! Nem csak amiatt. De tényleg el kell égni ebben a hőségben! A legfelső emeleten vagyunk. A bádogtető alatt. Egy ökröt meg lehetne azon sütni. Ha meg esik egy kicsit, utána megfullad az ember a gőztől. Annak idején biztos jól elsíbolták a pénzt a kivitelezők. Ki volt hatalmon, amikor ezt a kócerájt építették? Wekerle?

– Úgy hiszem, Tisza. A fiatalabb.

– Az a Ferenc Jóskával bratyizó, panamista majom? Aki kastélyokat épített magának a kipréselt adókrájcárokból? – és Korber arcán a hivatalnoki szigorúság mellett megjelenik egy másik réteg, amely a népe sorsáért vértanúságot vállalni kész mártírt juttatja Novák eszébe.

Az elítélt iszik egy pohár vizet. Majd még egyet. Az ablakra bámul, bár az elég magasan van, így csak az eget láthatja. Meg pár varjút. Nem minden nyárligeti varjú költözik tavasszal északra.

– A lelkiismeretem. Az kínoz engem. Jobban, mint a hőség. Gyónni akarok magának.

– Azt, ami '44 áprilisában...

– Igen, akkor is volt szeretőm. Sosem bírtam ellenállni a szoknyáknak. Azért a feleségemmel tisztességes voltam. Eltartottam. Vittem színházba. Vele voltam mindig. No, néhányszor... elköltöztem pár hónapra tőle. De aztán visszamentem. Melyik férfinak nincs szeretője?!

– Elég soknak van, ezt tapasztaltam.

– Na, látja! Viszont nem voltam mellette, amikor a vakbele majdnem elvitte. De hát akkor volt egy friss liezonom egy nagyon... figyelemre méltó hölgygel. Nem szeretem a feleségem! Már nem. Az eléjén még egy kicsit... Csak aztán mindig ugyanaz a nyafogás, féltékenykedés...

– Szóval gond van a feleségével.

– És a lányommal még inkább! Most jó lenne egy kis szesz!

– Van nálam. Kisüsti szilva. Parancsoljon.

A zárkában terjeszkedik a pálinkaillat. Benyit az űr. Nagyot szippant. Mondani csak annyit mond:

– Még egy negyedórja van, doktor!

– A lányát sem szereti, Korber úr?

– Szeretem. Épp ez az! Hogy túlzottan is. Ő az egyetlen gyermekem. Egy jutott. Hát kényeztettem váltig. Ha köhintett egyet, Pestről hozattam le orvost. Ha étvágytalan volt, Karlsbadba küldtem kúrára. Amikor meg eljött az idő, minden szombaton teazsúrt tartottunk, hogy kedve szerint válogathasson a kérőkben. És ez hiba volt. Mert Elvira... álomban sem gondoltam volna... Ő nem csak azért, hogy tisztességes férjget találjon. Nem csak azért ismerkedett.

- Teherbe esett?
- Nem. De rajtakaptam a patikussal. Otthon. A szülei ágyában. A kis... A kis ördög.
- Elvette a patikus?
- El akarta. Nem engedtem. Az egy nímánd. Végül a megyeháza egyik referense lett a férje. Az szép fizetést húz, de... Ha látta volna, ahogy a referens az apjával megkérte Elvira kezét! Mintha romlott árut akarnék rájuk sózni. És igazuk is volt. Romlott perszóna lett az én... királynóm. És még van valami! – teszi hozzá a rab, saját keserűségét legyőzve. Legyen túl rajta, ha már elkezdte. – Örökségi ügy. A testvéröcsémet megkárosítottam. Apámat régen elvesztettük. Anyámat három éve. A volt családi házat eladtuk. A pénzt megfizeltük. De anyám korábban adott nekem négyezer pengőt.
- Szép summa.
- Kellett, amikor a saját otthonomat építettem. Papír persze nem volt róla. Azt a pénzt nem tudtam megadni anyámnak. Az öcsém követelte annak is a felét, hisz ha megadom, feleztük volna azt is. De nem kapott tőlem egy fillért sem. Épp, hogy kikecmeregtünk az adósságból, és akkor adjam neki abból a pénzből, amit a szülői ház után kaptam? És még azért sem akartam adni, mert anyámnak az öcsém egy vagyonba került. Kilenc év alatt végezte el a jogot. Addig a tandíj, a szállás, a koszt...
- Magát nem taníttatta az édesanyja?
- Taníttatott. Csakhogy én a műegyetemen nem ismételtém évet. És állami ösztöndíjban is részesültem.
- Figyeljen ide! Még rendezheti ezt a dolgot. Számolja ki, mennyivel került többbe az öccse taníttatása, mint az öné. Ezt az összeget vonja ki a négyezer pengőből, a maradék felét pedig adja oda az öccsének. Ez a tisztességes eljárás. És így megnyugodhat a lelke.
- Ezt kéne. De már nem tudom megtenni, mert az öcsém meghalt. A Don-kanyarban. Hadbíró volt. Egy Rata szétgéppuskázta a sátrát. Pedig az öcsém soha fegyvert nem vett a kezébe.
- Volt az öccsének gyermeke, felesége?
- Gyermeke nem született. A volt felesége itt él Nyárligeten.
- Akkor hát adja neki azt a pénzt!
- Annak? Hogy képzelí? Az egy ribanc!

A börtön elé kilépve az orvos megtörli gyöngyöző homlokát. Nagy levegő, aztán előveszi noteszét. A következő páciens a Bujtos utcán vár rá. Huzinka Tódor, a suszter, akinek az a rögeszméje, hogy a köldökéből egy harmadik láb fog kinőni. Nováknak még nem sikerült meggyőznie, hogy a félelme alaptalan. De azért ért el vele haladást: már nem csak a beteg rémképeiről társalognak. A futball, a politika, a kerti munkák is egyre gyakrabban szóba kerülnek. Huzinka valóságos felüdülés lesz a mostani esethez képest, Novák mégis úgy érzi, nem árt egy kis szíverősítő. Mikor azonban a szájához emelné, eszébe jut, ki ivott abból nemrég, és káromkodva a park első szemetesládájába dobja a prémium minőségű párlatot tartalmazó laposüveget.